

Проектна діяльність учнів закладів загальної середньої освіти при вивченні української народної вишивки

Анотація. У статті йдеться про застосування проектної технології навчання при вивченні української народної вишивки в закладах загальної середньої освіти, особливості керівництва проектною діяльністю учнів на уроках трудового навчання та факторами розвитку творчої особистості.

Ключові слова: проектна технологія, компетентність, українська народна вишивка, декоративно-вжиткове мистецтво.

Abstract. The article deals with the application of project-based teaching technology in the study of Ukrainian folk embroidery in general secondary education institutions, the specifics of directing students' project activities in labor training classes and the factors of creative personality development.

Keywords: project technology, competence, Ukrainian folk embroidery, decorative and applied art.

Постановка наукової проблеми. Успішність у світі багато в чому визначається здатністю людини організувати своє життя як проект: визначити далеку та найближчу перспективу, знайти та залучити необхідні ресурси, намітити план дій і, здійснивши його, оцінити, чи вдалося досягти поставлених цілей. Сьогодні у школі є всі можливості для розвитку проектного мислення за допомогою особливого виду діяльності учнів проектної діяльності. Виконання навчальних проектів забезпечує розвиток у учнів загальних умінь та навичок, прагнення до самовизначення, самореалізації та самовдосконалення.

Українська народна вишивка вважається одним із важливих компонентів культури українського народу. Вивчаючи українську народну вишивку у закладах загальної середньої освіти, вчитель, у першу чергу, має володіти методикою і технікою виконання української народної вишивки, ефективно доносити до учнів технологічні й візуальні особливості художнього вишивання, поєднуючи свої вміння з керівництвом проектною діяльністю учнів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суть проектної технології навчання розкрита у наукових працях Дж. Дьюї, В. Кілпатрика, О. Пометун, Є. Полат, Г. Селевка тощо. Впровадженню проектної технології у закладах загальної середньої освіти присвячені публікації Н. Грицай, Д. Миценка, О. Калити, М. Князян, В. Оніпко, Н. Саймоленко.

Аналіз праць Н. Матяш, В. Симоненко дає змогу стверджувати, що науковці, здебільшого, розглядають процес, під час якого створюється і виготовляється виріб (послуга) як проектування. Отже, під проектуванням в загальному значенні необхідно розуміти як науково обґрунтоване конструювання системи параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану існуючого проекту-прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану чи процесу в єдності зі шляхами його досягнення.

Проектування в цілому як соціальна категорія, хоч і стоїть в одному ряду з такими поняттями, як прогнозування, планування, конструювання, створення програм (програмування), моделювання, на думку О. Коберника має свої суттєві відмінності, є найбільш загальним, комплексним, інтегративним феноменом [1].

Мета і завдання статті – розкрити особливості проектної технології навчання української народної вишивки як одного з видів декоративно-вжиткового мистецтва, визначивши етапи проектної діяльності учнів під керівництвом учителя на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Серед різних видів діяльності, якими займалися та на даний час займаються учні під час уроків із трудового навчання, важливу роль відіграє українська народна вишивка. Під час вишивання учні здобувають знання про культуру

українського народу, формують власні ключові й предметні компетентності, розвивають патріотичні якості.

Українська народна вишивка є одночасно і матеріальним, і духовним об'єктом народної творчості. Опанування різними видами вишивки сприяє вихованню в учнів національної самосвідомості, почуття гордості за свій народ і рідну культуру [2].

Основою для формування усномовленневої компетентності є наявність в учнів певного лексичного запасу. Тому важливе значення має проведення словникової роботи, яка складається з двох етапів: пояснення значення слів і активізації їх у мовленні. Так, можна ознайомити учнів зі словами «вишиванка», «візерунок», «дизайнер», «оберіг», «орнамент», «символ», «традиція» тощо. Семантизацію слів доцільно здійснювати шляхом демонстрації предметів, малюнків або описово: учитель показує предмет чи його зображення, чітко вимовляє його назву, учні кілька разів повторюють [3, с. 100].

У навчальній програмі із трудового навчання для закладів загальної середньої освіти пропонуються до опанування такі техніки вишивки як: вишивка із бісеру, вишивка гладдю, українська народна вишивка. Програма побудована за принципом від простого до складного, виділяючи важливе місце текстильному матеріалознавству, конструюванню, виготовленню та оздобленню виробів вишивкою, а також проектуванню. Спочатку учні навчаються виконувати виріб за зразком, а потім виконують виріб за власним вибором.

У процесі створення української народної вишивки учні краще знайомляться із традиціями декоративно-вжиткового мистецтва. Цей модуль надає змогу враховувати регіональні особливості цього виду народної творчості. Проектування таких виробів є трудомістким і творчим процесом, логічність його побудови має відповідати загальній структурі проектування. Тому у проектній технології можна виділити чотири етапи:

1. Організаційно-підготовчий (пошуково-дослідницького) етап передбачає вибір теми проекту, планування майбутньої роботи, збір та аналіз інформації з теми проекту, конструювання майбутнього виробу, підбір матеріалів та інструментів, приладів, визначення критеріїв контролю за якістю, організація робочого місця;

2. Під час конструкторського етапу учні добирають оптимальний варіант розв'язання проблеми та її обґрунтування, розробляють клаузури, макетують проект, складають ескіз, добирають матеріали, інструменти та обладнання;

3. Технологічний етап характеризується виготовленням виробу. Учні виконують технологічні операції при дотриманні технологічної і трудової дисципліни, культури праці. Також влючає цей етап організацію робочого місця, самоконтроль, оцінку якості проекту;

4. Заключний етап передбачає коригування виконаного виробу, випробування проекту, оформлення текстової частини проекту, самооцінку проекту, розробку презентації та захист проекту.

У процесі проектної діяльності важливо, щоб учні усвідомлювали, що на всіх її етапах встановлюються правила організації, формуються елементи технологічної культури учнів, розвиваються здатності до генерації ідей, їхнього аналізу, самостійного ухвалення рішення, формулювання власної думки, позиції, взаємодії і діалогу в процесі розв'язання спільних завдань, розробки і створення проектів [4].

Розпочинається робота над проектом «Українська народна вишивка» зі вступної бесіди вчителя, під час якої учні мають ознайомитися з історією виникнення української народної вишивки та її різними видами, використанням вишивки у повсякденному житті.

Для прикладу, на весільний обряд прийнято вишити весільний рушник, на котрому має бути застосована українська народна вишивка, що є символом єдиного начала жінки та чоловіка. Весільний рушник покликаний захищати молоду сім'ю від пристріту, оберігати домашнє вогнище і зберігати сімейне щастя [5]. Вишиваючи не можна було сперечатись, сваритись та думати про погане, бо таким, за повір'ям, і буде подружнє життя. Під час вишивання весільного рушника гарною прикметою вважалось виконання дівчиною ліричних пісень про щасливе кохання.

Інколи вчитель має можливість супроводжувати свою розповідь комп'ютерною презентацією за допомогою сучасних мультимедійних засобів та показом зразків українських народних вишивок, виготовлених майстрами та іншими учнями. Також учитель з учнями можуть відвідати краєзнавчий або етнографічний музей, де вони ознайомляться з етапами розвитку української народної вишивки, сучасним станом цього виду мистецтва, красою авторських вишивок, послухають про них цікаві розповіді.

Учнів настільки може захоплювати краса української народної вишивки, що у них виникає бажання створити її власноруч. Тому окрім інформаційного проекту, учні можуть виконати творчий проект, результатом якого буде виготовлена українська народна вишивка за певною нескладною технологією.

Висновок. Проектна діяльність є надійним способом для розвитку творчої індивідуальності як вчителя, так і учнів з розвитком в них таких якостей, як креативність, гнучкість, інтелектуальна мобільність, готовність до пошуку нового тощо. Проектна технологія навчання ґрунтується на особистісно-орієнтованому підході та концепції діяльності учнів, в аспекті формування їхніх ключових і предметних компетентностей, гарантує результативність, активність, успішність у навчанні.

Список використаних джерел:

1. Коберник О.М. Проектування навчально-виховного процесу в школі. К.: Хрещатик, 1996. 153 с.
2. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
3. Хорошковська О.Н. Методика навчання української мови у початкових класах шкіл з російською мовою викладання. Київ: Промінь, 2006. 256 с.
4. Мироненко Н.В., Чистякова Л.О. Основи проектування та моделювання: навч. посіб. Кіровоград: ЦОП «Авангард», 2016. 169 с.
5. Рушник на весілля: енергетичний обєрїг. URL: <https://ukrvyshyvka.com.ua/ua/a338739-rushnik-vesillya-energetichnij.html>